

УДК: 368:167.1“313”(477)

Шуляк О.В., студентка,
Марценюк-Розарьонова О.В., к.е.н.
Вінницький національний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

***Анотація.** У статті проведено аналіз основних проблем розвитку страхового ринку в Україні, досліджено теоретико-методологічні основи формування механізму державного впливу на розвиток страхового ринку.*

***Ключові слова:** страхування, страховий ринок, страховий фонд, ринок страхових послуг, страховий захист.*

Постановка проблеми. Актуальною проблемою страхового ринку, яка найбільше впливає на всі показники ринку, є відсутність довіри населення до господарських суб'єктів, до фінансових установ і до страхових компаній зокрема, яка до цих пір не відновлена повною мірою. Важливою проблемою є також те, що низький рівень капіталізації страховиків не дає змоги забезпечити відповідальність за великі застраховані ризики, а це призводить до перестраховання їх частини за кордоном та до необґрунтованого витоку грошових коштів з України. Роль і місце вітчизняного страхування залишаються дуже незначними та не відповідають тим завданням, які стоять перед Україною в сучасних умовах формування ринкової економіки. Метою є обґрунтування основних напрямків удосконалення законодавчої та методологічної бази ринку страхових послуг, інтеграція страхового ринку до європейського та світового фінансового простору, визначення сутності страхового ринку та перспектив його подальшого розвитку.

Ступінь дослідження. Різноманітні підходи до розвитку страхового ринку перебувають в колі наукових інтересів багатьох українських вчених. Вагомий внесок у формування теоретико-методологічних основ функціонування страхового ринку здійснили Базидевич В.Д., Борисов В.А., Гудзь О.Е., Гутко Л.М., Дем'яненко М.Я., Мхин М.В., Охріменко О.О. та цілий ряд інших науковців, що плідно працюють у сфері економічних, фінансових та державно-управлінських проблем страхового ринку.

Виклад основного матеріалу. В умовах посилення відкритості української економіки все більшої актуальності набувають питання конкурентоспроможності українського страхового ринку та реформування страхової галузі.

Водночас, рівень її розвитку не відповідає зростаючим потребам національної економіки та масштабам реформ у соціальній сфері. У структурі валового внутрішнього продукту частка класичного страхового ринку є не виправдано малою і складала у 2009 році близько 0,9 відсотків, в той час як середньосвітовий показник -7 відсотків.

При цьому, держава не здійснила жодного заходу не тільки щодо запобігання та протидії негативному впливу фінансової кризи на страховий ринок, а й щодо подолання наслідків кризи на цьому ринку. Таке ставлення держави, є наслідком недооцінювання вагомості суспільної ролі, яку може і повинно відігравати страхування в Україні, і яку воно відіграє в розвинутих країнах [2].

Впродовж останніх докризових років страховий ринок динамічно розвивався, зростала капіталізація страховиків. Рівень охоплення страхуванням наземних транспортних засобів перевищував 50 відсотків, ризиків цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів – 70 відсотків. За темпами приросту премій страховий ринок у докризові роки далеко випереджав інші галузі економіки країни. З'явилися страхові компанії як з іноземними, так і вітчизняними інвестиціями, які надають послуги європейського рівня, впроваджують сучасні технології, готують кваліфіковані кадри, підтримують належний рівень сервісу, дотримуються показників ліквідності та платоспроможності [4].

У 2009 році, вперше за останні 20 років, зменшились обсяги надходжень страхових премій, які до сьогодні ще не досягли докризового рівня. Одночасно, зменшилась частка страхових премій класичного страхування у загальних страхових преміях з 65,4% у 2009 році до 57,7% у 2011 році, а також частка страхових премій класичного страхування у відношенні до ВВП з 1, 2% у 2008

році, до 0,9% - у 2009 році та 0,76% - у 2010 році. В 2011 році відстежується тенденція зростання деяких показників страхової діяльності.

На страховому ринку України станом на 30.09.2011 р. провадять діяльність 445 страховиків, у тому числі страховиків, що здійснюють страхування життя – 65, страховиків, що здійснюють страхування видів, інших, ніж страхування життя – 380.

Страховий ринок активно співпрацює з населенням, створюючи розгалужені мережі обслуговування громадян. В 2010 році із страхувальниками-фізичними особами укладено близько 15 млн. договорів (без урахування страхування від нещасних випадків на залізничному транспорті), що складає більше 90% від загальної кількості укладених страховиками договорів страхування [1].

Водночас, як у період розвитку, так і сьогодні багато проблем страхового ринку залишаються не вирішені. Як наслідок, страховий ринок не забезпечує потреб суспільства в сучасних страхових послугах. На ринку існують страхові компанії, які практикують демпінг, не забезпечуючи при цьому виконання взятих на себе зобов'язань, прикриваючись недостовірною звітністю, яка не дає змоги оцінити реальний фінансовий стан таких страховиків, що спотворює можливість споживача зробити усвідомлений вибір.

Розвиток страхового ринку гальмує недосконале, застаріле законодавство, неефективні, непрозорі, непередбачувані та вибіркові правила державного регулювання і нагляд. Заходів, що вживаються для фінансового оздоровлення страховиків, виведення з ринку тих страховиків, які не мають можливості найближчим часом покращити свій незадовільний фінансовий стан, не достатньо. На неналежному рівні забезпечуються потреби ринку в кваліфікованому персоналі, насамперед, страхових агентів, андеррайтерів, актуаріїв, страхових інженерів, страхових детективів.

Через значний обсяг непокритих страхуванням ризиків у держави та в суспільстві бракує коштів на відшкодування шкоди або виникає необхідність використання коштів державного, місцевих бюджетів і суспільних фондів.

Водночас, розвиток страхування великих ризиків, зокрема, в енергетичній та будівельній сферах, аграрному секторі, ризиків за масовими видами страхування, зокрема, медичного страхування, страхування життя та формування потужного довгострокового фінансового ресурсу через залучення заощаджень домашніх господарств та корпорацій до інвестиційного процесу неможливий без реформування страхового сектора економіки.

Нерозвиненість інститутів саморегулювання призводить до надмірного, витратного та неефективного втручання держави в ринкові процеси, не дозволяє в повному обсязі залучити інтелектуальні та фінансові ресурси страховиків і професійних об'єднань. Недосконалим або недостатнім є регулювання страхових посередників, актуаріїв, аудиторів, сюрвеєрів і аджастерів [3].

Страховий ринок перебуває під дією значних ризиків. Основними з них є:

- глобальні ризики, зумовлені циклічним характером розвитку світової економічної та фінансової систем, неможливістю передбачити час та масштаб чергової кризи;

- макро- та мікроекономічні ризики, пов'язані, зокрема, із збереженням тенденцій до зниження темпів зростання національної економіки або окремих галузей, рівня інвестиційної активності, високих рівня інфляції та відсотків за банківським кредитуванням, низького рівня життя населення України, недостатнього рівня розвитку внутрішньої інфраструктури;

- фінансові ризики, що включають, зокрема, незадовільний фінансовий стан значної частини страховиків, низький рівень якості активів, залежність інвестиційних доходів від депозитної політики банківської системи; комерційні ризики, до яких, зокрема, належить посилення цінової конкуренції та загроза банкрутства значної кількості страховиків, зростання обсягу невиконаних зобов'язань між страховиками, в т.ч. за договорами перестраховання, та у відносинах з контрагентами і партнерами (банками, інвестиційними компаніями тощо) [2].

Українською федерацією ubezpieczenia (УФУ) протягом останніх декількох років напрацьовано десятки пропозицій, в тому числі у вигляді конкретних проектів законів, концепцій, рішень органів державної влади з питань оздоровлення страхового ринку України та його подальшого розвитку, оновлення законодавства про страхування, протидії та подолання наслідків фінансової кризи на цьому ринку. Всі ці пропозиції та документи спрямовані на розбудову в нашій державі прозорого, конкурентоспроможного страхового ринку європейського зразка, з високим рівнем якості послуг та захисту прав споживачів.

УФУ завершило роботу над власним проектом Стратегії розвитку страхового ринку України в 2012-2020 роках, метою якої є відродження первинної ролі страхування як суспільно-корисної функції захисту майнових інтересів громадян, суб'єктів економічної діяльності та держави на основі розбудови конкурентоспроможного, відкритого, платоспроможного, оснащеного найсучаснішими інфраструктурою, технологіями страхового ринку, з привабливим та широким асортиментом якісних страхових послуг та інструментів, гарантованим рівнем захисту прав споживачів та сучасними методами регулювання і нагляду із залученням інститутів саморегулювання [5].

Основними завданнями та заходами щодо реалізації Стратегії є:

1. оздоровлення страхового ринку та подолання наслідків кризи;
2. розбудова ефективного, прозорого, недискримінаційного, інституційно спроможного, передбачуваного державного нагляду за страховим ринком;
3. впровадження реального захисту прав споживачів;
4. удосконалення системи управління ризиками в державі та суспільстві;
5. сприяння розвитку основних видів страхування;
6. інтеграція страхового ринку України до світового фінансового простору.

Реалізація Стратегії створить умови для сталого зростання страхового ринку України, його конкурентоспроможності в умовах інтеграції у світовий фінансовий простір, забезпечить:

- задоволення потреб держави та приватного сектору в якісних страхових послугах;
- досягнення рівня проникнення страхування до 5 відсотків ВВП України;
- задоволення потреб держави в інвестиційному ресурсі на рівні 100 млрд. грн., у тому числі в довгостроковому інвестиційному ресурсі на рівні 50 млрд. грн.;
- збільшення щорічних виплат страхових відшкодувань до 30 млрд. грн. у 2021 році;
- зменшення вартості залученого капіталу для підприємств, що страхують свої ризики;
- підвищення конкурентоспроможності економіки України в цілому;
- приведення кількості страхових компаній у відповідність до попиту на послуги страхування, гарантованого рівня платоспроможності, визначеного законодавством, стану конкуренції та витрат держави для здійснення нагляду та регулювання;
- створення додаткових робочих місць на 50 тис. осіб;
- збільшення надходжень до бюджету та фондів соціального страхування за рахунок сплачених страховиками податків і внесків понад 3 млрд. грн. у 2021 році [3].

Висновки. У результаті проведеного аналізу проблем страхового ринку було з'ясовано, що необхідно глибоко осмислити події останніх років, оцінити реальний стан страхового ринку та, уникаючи помилок минулого, визначити шляхи його подальшого розвитку, залучивши до цієї роботи якнайширше коло фахівців, експертів, громадськості, які не тільки зацікавлені у прийнятті якісного документа, а й мають багато напрацювань у відповідних сферах.

Зниження рівня платоспроможності населення й довіри до фінансового сектора в цілому і страховикам у 2008-2009 рр. призвели до суттєвого зменшення попиту на страхові послуги. Перед страховиками сьогодні стоїть складне завдання по зростанню обсягу та якості страхових послуг, підвищення

рівня капіталізації та фінансової надійності страхових компаній, а також ліквідності їх активів. Створення розвиненої і платоспроможної системи страхування, здатної компенсувати збиток від непередбачених подій, зміцнення довіри до українського страхового ринку з боку інвесторів, іноземних перестраховальників та перестраховиків, а також страхувальників, і в першу чергу, населення, можливе тільки при правильній побудові механізму розвитку ринку. Важливу роль в цьому відіграє державний страховий нагляд, формування системи саморегулювання, удосконалення податкового, антимонопольного, кримінального та цивільного законодавства, що регулюють сферу страхування.

Слідуючи цим принципам, до 2015 р. у вітчизняну економіку вдасться залучити значні інвестиційні ресурси, зміцнити ефективність державного нагляду за страховою діяльністю, створити структурні основи для розвитку пенсійного, медичного страхування, страхування тих, хто виїжджає за кордон, агро та автострахування, а також інших видів.

Важливо також ретельно проаналізувати й світовий досвід з відповідних питань, в тому числі й досвід наших найближчих сусідів. Наприклад, чому навіть країни, які тільки нещодавно монополізувавши ринки та створивши їх державних операторів, застосовуючи примус і державний протекціонізм, сьогодні відновлюють дію ринкових механізмів.

Література:

1. Городюк А.Б. Основні проблеми страхового ринку України / А.Б. Городюк // Вісник БДФА.- 2012 р. - № 2. – С. 10-13
2. Осадець С. С. Страхування: Підручник / С. С. Осадець – К.: КНЕУ, 2002. – 599 с.
3. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021 рр.: Протокол загальних зборів Членів УФУ від 30.03.12 № 12
4. Страхові ринки України й Росії в умовах фінансової кризи - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://library.if.ua/articles/article-46/>

5. Українська федерація ubezpieczenia - Стратегія розвитку страхового ринку України на 2011-2020 роки - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ufu.org.ua/>

***Аннотація.** В статті проведено аналіз основних проблем розвитку страхового ринку в Україні, досліджено теоретико-методологічні основи формування механізму державного впливу на розвиток страхового ринку.*

***Ключевые слова:** страхование, страховой рынок, страховой фонд, рынок страховых услуг, страховая защита.*

***Summary.** The article analyzes the main problems of the insurance market in Ukraine, studied theoretical and methodological foundations of the formation mechanism of state influence on the development of the market.*

***Keywords:** insurance, the insurance market, insurance fund, insurance market, insurance protection.*

УДК 631.16:338.512

*Щебликіна І.О., к.е.н.
Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського,
Щебликіна З.В., ст. викладач
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Б. Хмельницького,
Джемалядінова Т.Р., студентка
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Б. Хмельницького*

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

***Анотація:** у статті досліджуються особливості системи управління витратами підприємства, недоліки, притаманні їм, та вимоги, які висуваються до системи управління з метою підвищення її ефективності*

***Ключові слова:** витрати, управління витратами, система управління витратами*

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки основним в діяльності кожного підприємства є отримання максимального прибутку, тому дійсно важливим є аналіз управління витратами на підприємстві. Перевищенням величини витрат над величиною отриманих доходів можна пояснити високу збитковість на підприємстві. У такому разі варто звернути увагу на систему управління витратами на підприємствах, оскільки від ефективності цієї системи залежить прибутковість підприємства.